

MUNTEN UIT DE BODEM VAN EINE (O.-VL.)

Luk BEECKMANS, Frans DE BUYSER & Jean-Pierre PARENT

INLEIDING

TIJDENS HET INSTALLEREN VAN NUTSVOORZIENINGEN OP HET DORPSPLEIN van Eine in 2008 werd een pakket grond uitgegraven en afgevoerd ^[1]. Deze bulk werd door Jean-Pierre Parent met een metaaldetector doorzocht. Hierbij kwam een belangrijke hoeveelheid metalen voorwerpen aan het licht, waaronder een tachtigtal munten. Dit numismatisch materiaal biedt een staalkaart van het lokaal muntgebruik – en vooral van de pasmunt – van het midden van de 11de eeuw tot de 20ste eeuw.

Fig. 1 – Situering van de vindplaats

[1] Na het zeven werd de grond gebruikt als basis voor de parking van de nieuwe brandweerkazerne van Oudenaarde.

BESPREKING

Eén Romeinse munt

De oudste munt uit dit ensemble is een *sestertius* van Antoninus Pius (138-161) (nr. 1). Misschien bevond deze *sestertius* zich in een Romeinse context onder het lokale dorpsplein, ofwel werd deze munt tijdens de middeleeuwen gerecupereerd en opnieuw in circulatie gebracht ^[2]. Door het ontbreken van een archeologische stratigrafie ontsnapt ons voorlopig de ware toedracht.

De middeleeuwse munten

De vroegste middeleeuwse munt is geslagen in het aartsbisdom Trier tijdens de ambtsperiode van aartsbisschop Eberhard (1047-1066) (nr. 56). Deze denier, momenteel de enige gekende munt van deze kerkvorst uit onze streek, beeldt de aartsbisschop af met kromstaf. Op de keerzijde merken we de hand van God met twee sleutels. Deze denier hoort qua gewicht en type bij de post-Karolingische denieren. Tijdens deze periode eigenden leenheren zoals graven en hertogen, maar ook bepaalde abten en bisschoppen, zich het muntrecht toe, wat stilaan leidde tot een ware chaos in de middeleeuwse muntcirculatie.

Rond het midden van de 12de eeuw werd door de Vlaamse graaf Diederik van de Elzas (1128-1168) een muntsysteem ingevoerd waarbij de kleine *denarii* (of *mailles*) in omloop kwamen. Voor deze emissies werd goed zilver (900‰) gebruikt. De muntjes wogen amper 0,4 g en hadden een diameter van 10 à 12 mm. Tijdens de regering van Filips van de Elzas droegen sommige deniertjes nog de naam van de graaf, maar later bleef deze achterwege. Ze vermeldden enkel nog de naam van de monetariër (grafelijke ambtenaar) of van de stad waar ze werden geslagen. Bepaalde munten droegen helemaal geen omschrift meer. Deze *mailles* werden geslagen tot op het einde van de 13de eeuw.

In het ensemble van Eine bevinden zich twee kleine denieren. Een eerste exemplaar is geslagen in Antwerpen (Brabant) en draagt op de voorzijde een toren met twee zijtorentjes; op de keerzijde staat een kruis met in de kwartieren de letters **A – N** (nr. 2). Op een ander exemplaar, geslagen in Arras (Vlaanderen), staan twee lelies tegenover elkaar, met ernaast een sikkel en een ster. Op de keerzijde lezen we de naam van de monetariër **SIMON** (nr. 6).

Uit Frankrijk komen twee denieren uit de regering van Philippe II Auguste (1180-1233). Ze zijn respectievelijk geslagen in Arras en in Parijs (nrs. 49 en 50). Op de voorzijde staat in volle veld de naam **FRA|NCO** in twee lijnen. We vermelden eveneens een paar latere Franse munten van Philippe IV (1285-1314), namelijk een *double paris* en een *double tournois* (nrs. 51 en 52).

In het begin van de 13de eeuw ontstond door de toenemende (internationale) handel de behoefte om veelvoudigen van penningen te slaan. Eerst in Italië (met de zilveren *grosso* van Venetië en de gouden florijn van Firenze/Florence) en later

[2] Het gegeven waarbij Romeinse munten in een middeleeuwse context voorkomen is niet zeldzaam. Zie bijvoorbeeld: BEECKMANS, DE BUYSER & VAN BULCK 2007, p. 5.

in Frankrijk (met de Tourse groot) ontstonden zware en hoogwaardige munten. In Engeland werd de sterling wegens zijn stabiele kwaliteit eveneens een belangrijke handelsmunt. Deze goud- en zilverstukken werden in onze contreien veelvuldig geïmiteerd, uiteraard met aangepaste beeldenaar en omschrift.

Uit de vondst van Eine komt een Brabantse sterling van Jan III (1312-1355), geslagen in Antwerpen. Op de voorzijde staat een klimmende leeuw en op de keerzijde een gevoet kruis (nr. 3). Een prachtig bewaarde dubbele sterling (of 2/3 groot) van Margaretha van Constantinopel (1244-1280) is geslagen in Henegouwen (Valenciennes). Op de voorzijde is een galopperende ruiter met geheven zwaard afgebeeld, en op de keerzijde een gevoet kruis, met in elk kwartier een half maantje (nr. 4). Een Vlaamse groot, geslagen in Gent, dateert uit de regering van Lodewijk van Nevers (1322-1346) of Lodewijk van Male (1346-1384) (nr. 11). De munt is gehalveerd en er is geen verdere identificatie meer mogelijk.

Tijdens de regering van Lodewijk van Nevers werden in Vlaanderen ook de eerste mijten uitgegeven. Dit waren kleine muntjes uit biljoen (zilver/koperlegering) ter waarde van 1/2 penning of 1/24 groot. In de vondst van Eine bevindt zich een milt uit de regering van laatstgenoemde graaf, geslagen in Aalst. Op de voorzijde staat een lang gevoet kruis met in het omschrift de naam van de graaf, en op de keerzijde een gothische letter **M** in volle veld; in het omschrift staat de naam van de muntplaats (Aalst) (nr. 7). Deze mijten werden ook geslagen in Gent (nrs. 8 en 9). Soms is het atelier onbekend of onleesbaar (nr. 10). Uit Henegouwen komt een munt van 4 milt, uitgegeven door Willem IV (1404-1417) en geslagen in Valenciennes (nr. 5).

Ook uit de Bourgondische periode zijn een drietal van deze muntjes gevonden (nrs. 12 tot 14). Ze zijn uitgegeven door Filips de Stoute (1384-1404), Filips de Goede (1419-1467) en Karel de Stoute (1467-1477).

Heel regelmatig duiken in Zuid-Oost-Vlaanderen (dubbele) mijten op uit het Maasland. Deze munten werden meestal kortstondig geslagen door kleine muntbaronnen. In vele gevallen werden sterke Vlaamse en Brabantse munten gewoon schaamteloos geïmiteerd. Op het dorpsplein van Eine zijn drie Maaslandse munten aangetroffen. Ze zijn geslagen in Born door Jan van Salm (1398-1400), in Brogel door Jan van Bunde (1420-1456), en in Rekem door Willem II van Sombrefte (1400-1475) (nrs. 44 tot 46).

Al deze mijten en de latere dubbele mijten vertegenwoordigden de kleinste pasmunt. Het zijn muntjes die courant circuleerden en waaraan het minste aandacht werd besteed bij verlies. Het zijn dan ook deze stukken die in Vlaanderen het meest worden aangetroffen in laat-middeleeuwse contexten.

Post-middeleeuwse munten

Bij de modernisering in het muntwezen sloeg Karel V vanaf 1543 o.a. de korte. Deze munt ter waarde van 2 milt werd geslagen in zuiver koper. Op de voorzijde stond een realistisch portret van de vorst, op de keerzijde een klimmende leeuw. Deze munt werd later, met aangepaste beeldenaar, overgenomen door

Filips II (1555-1598). In de vondst van Eine werden een vijftiental korten aangetroffen (nrs. 15 tot 29).

Tijdens de regering van Filips II werden de oude kopermunten vervangen door zwaardere stukken, zoals de oord ter waarde van 12 mijt, de duit ter waarde van 6 mijt en de halve duit ter waarde van 3 mijt. Deze munttypen zullen tot aan het eind van het *Ancien Régime* in gebruik blijven. In Eine werden soortgelijke munttypen teruggevonden uit de regering van Filips II (1555-1598), Albrecht en Isabella (1598-1621), Filips IV (1621-1665) en ook uit de latere Oostenrijkse periode, op naam van Karel VI (1711-1740) en Maria-Theresia (1740-1780) (nrs. 30 tot 39).

Verder vermelden we enkele solitaire kopermunten: een Franse *demi-sol* van Lodewijk XVI (1774-1792) (nr. 53), een duit uit Zeeland (nr. 54) en een oord uit Huissen (Nederland) (nr. 55).

Moderne munten

Een paar kopermunten ter waarde van 1/2 cent dateren uit de regering van Willem I (1815-1830). Op de voorzijde prijkt de letter **W** en op de keerzijde het gekroond rijkswapen, geflankeerd door de waarde aanduiding (nrs. 40 en 41).

Verder zijn een zestal Belgische pasmunten aangetroffen uit de regering van Leopold I (1831-1865) en Albert I (1909-1934) (nrs. 57-62). Uitzonderlijk is een zilverstuk van 20 frank van laatstgenoemde vorst (nr. 63).

Uit Frankrijk komt een munt van 2 centimes, geslagen tijdens de Derde Republiek (1871-1940) (nr. 64).

Loden penningen

Een 14de eeuwse penning draagt op de ene zijde de afbeelding van een molenrad (?) en op de andere een lang gevoet kruis (nr. 69). Vermoedelijk hebben we hier te maken met een zgn. *molenaarspenning*, dit is een wisselpenning van molenaar naar klant en omgekeerd bij het overhandigen van een hoeveelheid graan resp. meel. In Geraardsbergen werd een vergelijkbare penning aangetroffen bij opgravingen in de buurt van de Markt ^[3].

Een reeks van vijf loden betalingspenningen dateert uit de 15de-16de eeuw ^[4]. Op de voorzijde is een gekroonde hamer afgebeeld, geflankeerd door de gotische letters **•C** en **Y•**. Op de keerzijde staat een waarde aanduiding in gotische cijfers. De gekroonde (tingieters)hamer is het symbool voor Eloisius of Eligius, de patroonheilige van de parochiekerk van Eine ^[5]. De **•C** en **Y•** verwijzen met grote graad van zekerheid naar EYNE, een oude schrijfwijze voor EINE. De zwaarste

^[3] BEECKMANS 2004, p. 25, fig. 37.

^[4] Zie TEULINGS 2009, p. 6-8 en PASMANS 2009, p. 11-14.

^[5] De heilige Eligius of Sint-Elooi was tevens de beschermheilige van de metaalbewerkers en bijvoorbeeld ook van de muntslagers.

penning draagt de waarde aanduiding ·I·I·IIII; op de drie volgende is het getal IIII aangebracht, en een laatste penning vermeldt een gothische III (nrs. 70 tot 74).

Een volgende betalingspenning is recenter. Het betreft een penning met éénzijdige stempel, met in volle veld opnieuw een gekroonde hamer, maar ditmaal tussen de Romeinse kapitalen E en L en de Arabische cijfers 3 en 6. De letters staan voor Eloisius of Eligius, de beschermheilige van de parochiekerk van Eine. De cijfers staan voor het getal 36, de waarde van de penning vermoedelijk uitgedrukt in denieren. Volgens L. Minard-van Hoorebeke werden deze penningen in 1631 in Eine gebruikt om het werkvolk te betalen bij de herbouw van de kerk. Deze penningen konden maandelijks worden ingewisseld tegen gangbaar geld bij de kerkontvanger (nr. 75).

Van een zware penning met een zesbladig bloemmotief op de voorzijde en een breedarmig kruis op de keerzijde is voorlopig geen herkomst gekend (nr. 76). Mogelijk gaat het om een particuliere uitgifte, bedoeld om in meerdere steden te worden aanvaard.

Een laatste penning is slecht gegoten, waardoor de beelden naar onherkenbaar is (nr. 78).

Rekenpenningen

Verder vermelden we een drietal 16de-eeuwse rekenpenningen uit Nüremberg. De oudste is een anonieme penning met rijksappel (nr. 78); de twee volgende komen respectievelijk uit de manufacturen van H. Krauwinkel en H. Schultes (nrs. 79 en 80).

INVENTARIS *(de gegraveerde afbeeldingen zijn niet gemaakt op basis van de gevonden stukken, en dienen enkel ter illustratie)*

ROMEINS KEIZERRIJK

ANTONINUS PIUS (138-161)

1. Sesterius

Brons, 21,58 g, 29 mm, -, slecht bewaard.

A_v Hoofd naar rechts.

R_v -

Ref.: -

BRABANT

2. Denier, Antwerpen, zonder jaartal, (1235-1280)

Zilver, 0,52 g, 12 mm, -, fraai.

A_v Toren met twee zijtorentjes.

R_v Breedarmig kruis met in twee kwartieren A - N

Ref.: DE MEY-BRAB 68 en VH G61 tot 63.

JAN III (1312-1355)

3. Sterling of 1/3 groot, Antwerpen

Zilver, 0,82 g, 17,5 mm, ↗, fraai.

A_v Klimmende leeuw naar links.

✚ HONETK × ANWPENSIS ✘

R_v Kort gevoet kruis.

+ IOHANNES X DVX X BRABAN

Ref.: DE MEY-BRAB 213, var.

HENEGOUWEN

MARGARETHA VAN CONSTANTINOPEL
(1244-1280)

4. Dubbele sterling of 2/3 groot, Valenciennes, nà januari 1269

Zilver, 2,57 g, 23 mm, ↑↗, zeer zeer fraai, klein stukje uitgebroken.

A_v Galoperende ruiter met geheven zwaard naar rechts.

+ MONETA VALENCIE-HENSIS

R_v Gevoet kruis met in elk kanton een half maantje, dubbel omschrift.

+ MARGARETA COMITISSA +
*** SIGNVM * CRVCIS ***

Ref.: CHALON 13.

WILLEM IV (1404-1417)

5. Vier mijten ?, Valenciennes

Biljoen, 1,28 g, 23 mm, ↑↓, fraai.

A_v Het wapenschild Beieren-Henegouwen.
] **ELM** : [] **S** : **HANNONIE**

R_v Op een vierpas een lang gevoet kruis, het omschrift snijgend.

] - **ET** : [] - **VA** : **IN** : - **VALLE**

Ref.: VH G563 en CHALON 140.

VLAANDEREN

FILIPS VAN DE ELZAS (1155-1186) – MUNTMEESTER SIMON

6. Denier, Atrecht (Arras)

Zilver, 0,47 g, 10,5 mm, -, zeer fraai.

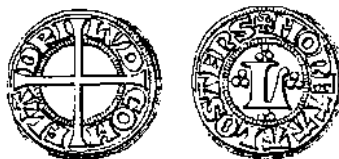
A_v Dubbele parelcirkel met tussenin vier ringetjes. Centraal twee tegenover elkaar staande lelies met ernaast een

sikkel en een ster.

R_v Dubbele parelcirkel met tussenin **+ SIMON**. Centraal een kort gevoet kruis met afwisselend een bolletje en een sikkelvorm.

Ref.: HAECK 133.

LODEWIJK VAN NEVERS (1322-1346)

7. Mijt, Aalst (1322-1334)

Biljoen, 0,55 g, 20 mm, ↑↗, fraai, barst.

A_v Een lang gevoet kruis het omschrift snijgend.

LVD - COM - FLA - DRI

R_v De letter **L** met boven- en onderaan drie bolletjes die een driehoek vormen, link en rechts een klaverblad.

MONETA : AL [] TS

Ref.: GAILLARD 199 en VH G2572.

8. Mijt, Gent (1334-1337)

Biljoen, 0,86 g, 18 mm, ↑↓, zeer fraai.

A_v Een lang gevoet kruis het omschrift snijgend.

LVO - COM - FLA - DRI

R_v De letter **L** met boven- en onderaan drie bolletjes die een driehoek vormen, link en rechts een klaverblad.

+ MO [] TA GANDENSIS

Ref.: GAILLARD 192 en VH G2575.

9. Mijt, Gent (vanaf 1337)

Biljoen, 0,53 g, 18,5 mm, ↑↗, zeer fraai.

A_v Een lang gevoet kruis het omschrift snijgend.

LVO - COM - FLA - DRI

R_v De letter **L** met boven- en onderaan drie bolletjes die een driehoek vormen, link en rechts een klaverblad.

+ MONETA GANDENSIS

Ref.: GAILLARD 190 en VH G2587.

10. Mijt, onbekend atelier (vanaf 1337)

Biljoen, 0,72 g, 17,5 mm, ↑←, zeer fraai.

A_v Een lang gevoet kruis het omschrift snijdend.

LVO – COΩ – FLA – ORI

R_v De letter **L** met boven- en onderaan drie bolletjes die een driehoek vormen, link en rechts vier ringetjes in kruisvorm.

] MO [] MORIG

Ref.: GAILLARD 203 en VH G2586.

LODEWIJK I VAN NEVERS (1322-1346) OF
LODEWIJK II VAN MALE (1346-1384)

11. Groot, Gent

Zilver, 1,22 g, 25 mm, ↑↖, zeer fraai, gehalveerde munt.

A_v Rondom, dubbele legende tussen twee parelcirkels. Centraal een lang gevoet kruis.

L [] COMES] ORI : IHV : *PL :

R_v Klimmende leeuw naar links. Rondom een boord met cirkelbogen met daarin een blad.

] MONETA [

Ref.: VH G2582, G2596 en SCHUTYSER 71, 72, 76.

BOURGONDISCHE NEDERLANDEN

FILIPS DE STOUTE (1384-1404)

12. Mijt, Vlaanderen, onbekend atelier (1386)

Biljoen, 0,92 g, 20 mm, ↑↗, fraai.

A_v In het veld **FL**.

+ PHILIP – DVX – BVRG

R_v Een lang gevoet kruis het omschrift snijdend.

+ MO – NET – A – FL – MO

Ref.: VH G2626.

FILIPS DE GOEDE (1419-1467)

13. Mijt, Brabant, Leuven (1466-1467)

Biljoen, 0,50 g, 16,5 g, ↑↗, fraai, uitgebrosen.

A_v Wapen van Bourgondië in volle veld.

] PHS DE [] DVX : BVRG : Z : BR [

R_v Een lang gevoet kruis het omschrift snijdend, met centraal het schildje van Leuven.

+ MOΩ – [] VA · F [] – [] LOV

Ref.: vG&H 20-1b.

KAREL DE STOUTE (1467-1477)

14. Dubbele mijt, Vlaanderen, Brugge (1467-1474)

Biljoen, 0,81 g, 21,5 mm, ↑↖, zeer fraai.

A_v Wapen van Bourgondië in volle veld.

+ KAROL · D · G · BG · CO · FLA

R_v Een kort gevoet kruis met centraal een lelie.

+ MONETA · NA · COΩ · FLAO

Ref.: vG&H 283.

SPAANSE NEDERLANDEN

KAREL V (1505-1555)

15. Korte, type Antwerpen (1553-1556)

Koper, 1,49 g, 18 mm, ↑↑, goed bewaard.

A_v Gekroond hoofd naar rechts.

] G · V · IMP : HISP [

R_v Klimmende leeuw naar links.

Ref.: vG&H 198-1.

16. Korte, Brabant, Antwerpen (1544)

Koper, 1,32 g, 19,5 mm, ↑↑, goed bewaard.

A_v Gekroond hoofd naar rechts.

♁ C [] G · V · IMP · HIS [] X · 1544

R_v Klimmende leeuw naar links.

Ref.: vG&H 198-1b.

17. Korte, Brabant, Maastricht (1548-55)

Koper, 1,22 g, 18,5 mm, ↑↑, fraai, 1/3 afgebroken.

A_V Gekroond hoofd naar rechts.

[]

R_V Klimmende leeuw naar links.

Ref.: vG&H 198-2.

18. Korte, Vlaanderen-Brugge (1550)

Koper, 1,63 g, 19 mm, ↑↑, fraai.

A_V Gekroond hoofd naar rechts.

♠ : CARO · D : G · V · IMP · HISP :
REX : 1550 :

R_V Klimmende leeuw naar links.

Ref.: vG&H 198-5b.

19. Korte, muntplaats en jaartal niet te bepalen (1543-56)

Koper, 1,25 g, 19 mm, ↑↑, goed bewaard.

A_V Gekroond hoofd naar rechts.

[]

R_V Klimmende leeuw naar links.

Ref.: vG&H 198.

20. Dubbele mijt, Vlaanderen, Brugge (1506-1518)

Koper, 1,29 g, 20 mm, ↑↑, fraai.

A_V Wapen van Oostenrijk-Bourgondië in volle veld.

♣ MO · ARCHIDVC [] TRIE · CO [

R_V Een gevoet kruis met centraal een lelie.

♣ SIT · NOMEN · DOMINI · BENE

Ref.: vG&H 178-5b.

FILIPS II (1555-1598)

21. Korte, type Antwerpen (1557-1560)

Koper, 1,27 g, 18 mm, -, fraai.

A_V Gekroonde buste naar rechts.

PHS · [] SP · AN [] X ·

R_V Binnen een laurierkrans vier vuurijzers in kruisvorm.

Ref.: vG&H 229-1.

22. Korte, type Antwerpen (1557-1560)

Koper, 1,43 g, 18,5 mm, -, fraai.

A_V Gekroonde buste naar rechts.

] X

R_V Binnen een laurierkrans vier vuurijzers in kruisvorm.

Ref.: vG&H 229-1.

23. Korte, type Gelderland (1558-1565)

Koper, 1,26 g, 18 mm, -, fraai.

A_V Gekroonde buste naar rechts.

PHS [] P · RE [

R_V Binnen een laurierkrans vier vuurijzers in kruisvorm.

Ref.: vG&H 229-6.

24. Korte, type Gelderland (1558-1565)

Koper, 1,12 g, 18 mm, -, fraai.

A_V Gekroonde buste naar rechts.

] S D G [

R_V Binnen een laurierkrans vier vuurijzers in kruisvorm.

Ref.: vG&H 229-6.

25. Korte, type Gelderland (1558-1565)

Koper, 1,60 g, 18 mm, -, fraai.

A_V Gekroonde buste naar rechts.

] · HIS [

R_V Binnen een laurierkrans vier vuurijzers in kruisvorm.

Ref.: vG&H 229-6.

26. Korte, -

Koper, 1,89 g, 20 mm, -, fraai.

A_V Gekroonde buste naar rechts.

] G · Z · REX

R_V Binnen een laurierkrans vier vuurijzers in kruisvorm.

Ref.: vG&H 229.

27. Korte, -

Koper, 1,55 g, 18 mm, -, goed bewaard.

A_v Gekroonde buste naar rechts.

] Z [

R_v Binnen een laurierkrans vier vuurijzers in kruisvorm.

Ref.: vG&H 229.

28. Dubbele korte, Brabant, Antwerpen, (1571-1578)

Koper, 3,81 g, 20,5/20 mm (gesnoeid), ↑, zeer fraai, mooie patina.

A_v Buste van de koning naar rechts.

] S · D · G · HI [] BRA ♀

R_v Gekroond wapenschild van Oostenrijk-Bourgondië op een gevoet kruis.

· DOM [] MI-H [

Ref.: vG&H 230-1.

29. Korte, Vlaanderen, Brugge, zonder jaartal (1571-1577)

Koper, 1,64 g, 20,5 mm, ↑, zeer fraai, mooie patina.

A_v Gekroonde buste van de koning naar rechts.

♠ PHS · D : [] P · Z · REX · COM · FLA ·

R_v Gekroond wapenschild van Oostenrijk-Bourgondië.

DOMINVS · MIHI · ADVITO

Ref.: vG&H 231-7.

30. Oord, Brabant, 's Hertogenbosch (1592)

Koper, 5,42 g, 26 mm, ↑↓, zeer fraai, mooie patina.

A_v Gekroonde buste van de koning naar links.

· PHS · D · G · HISP · Z · REX · B · 15

♣ 92

R_v Gekroond wapenschild van Oostenrijk-Bourgondië.

DOMINVS · MIHI · ADVITOR

Ref.: vG&H 232-4b.

ALBRECHT EN ISABELLA (1598-1621)

31. Duit, Brabant, Antwerpen (1615)

Koper, 1,61 g, 20,5 mm, ↑↑, zeer fraai, mooie patina.

A_v Gekroond Oostenrijks-Bourgondisch wapenschild, hartschild met leeuw.

♠ ALBERTVS ET · ELISABET · D · G

R_v Gekroond vuurijzer op een stokkruis tussen het jaartal, onderaan het Gulden Vlies.

♠ ARCHID · AVST · DVC · BVRG · ET · B · Z ·

Ref.: vG&H 300-1.

FILIPS IV (1621-1665)

32. Oord, Vlaanderen, Brugge, jaartal? (1623-1658)

Koper, 3,03 g, 27 mm, ↑, fraai, mooie patina.

A_v In kruisvorm rond een gekroond vuurijzer de wapenschildjes van Oostenrijk, Oud-Bourgondië en Vlaanderen.

♠ · PHIL [] ET · INDIAR · REX ·

R_v Gekroond wapenschild tussen het jaartal.

] RCH [] BVRG · [] O · FL [

Ref.: vG&H 336-6.

33. Oord, Doornik (1656)

Koper, 3,24 g, 25,5 mm, ↑/7 uu, fraai, barstje.

A_v In kruisvorm rond een gekroond vuurijzer de wapenschildjes van Oostenrijk, Oud-Bourgondië en Brabant.

♠ · PH [] D · G · HISP · [] R · REX

R_v Gekroond wapenschild tussen het jaartal.
· ARCHID [] DVX · BVR · D []
Ref.: vG&H 336-9.

OOSTENRIJKSE PERIODE

KAREL VI (1711-1740)

34. Oord, Brabant, Brussel (1712)

Koper, 3,43 g, 24,5 mm, ↑, fraai.

A_v Hoofd van de keizer naar links. Onder het borstbeeld het muntteken.
] ROM IMP HISP · REX ·

R_v Gekroond monogram, gevormd door drie ineengestengelde letters C.
1712 ARCHID · AVST · DVX · BVRG
· BRABANT · Z^c

Ref.: vk 155.

MARIA-THERESIA (1740-1780)

35. Oord, Brabant, Brussel (1745)

Koper, 3,57 g, 22 mm, ↑, zeer fraai.

A_v Hoofd van de keizerin naar rechts gewend, onderaan H
MAR · TH · D · G · HUNG · BOH · / R · AR ·
AUS · D · BURG ·

R_v Opschrift in vier lijnen, jaartal en muntteken.
AD | USUM | BELGII | AUSTR · |
1745 |

Ref.: vk 210 en VH J5.

36. Oord, Brabant, Brussel (1745)

Koper, 3,19 g, 22 mm, ↑, zeer fraai, mooie patina.

A_v Hoofd van de keizerin naar rechts

gewend, onderaan H
MAR · TH · D · G · HUNG · BOH · / R · AR ·
AUS · D · BURG ·

R_v Opschrift in vier lijnen, jaartal en muntteken.

AD | USUM | BELGII | AUSTR · |
1745 |

Ref.: vk 210 en VH J5.

37. Oord, Brabant, muntplaats niet meer te bepalen

Koper, 2,80 g, 22 mm, ↑, afgesleten.

A_v Hoofd van de keizerin naar rechts gewend (vaag silhouet).

MA []

R_v Opschrift in vier lijnen, jaartal en muntteken.

AD | USUM []

Ref.: vk 209, 210.

38. Oord, Brabant, Brussel (1777)

Koper, 3,80 g, 21,5 mm, ↑, zeer fraai.

A_v Gesluierd borstbeeld van de keizerin naar rechts gewend.

M · T · D · G · R · IMP · G · H · B · REG · A · A ·
D · BURG ·

R_v Opschrift in vier lijnen, jaartal en muntteken.

AD | USUM | BELGII | AUSTR · |
1777 |

Ref.: vk 214 en VH J31.

39. Oord, Brabant, Brussel (1774)

Koper, 2,86 g, 21 mm, ↑, fraai.

A_v Gesluierd borstbeeld van de keizerin naar rechts gewend.

M · T · D · []

R_v Opschrift in vier lijnen, jaartal en muntteken.

AD | USUM | BELGII | AUSTR · |
1774 |

Ref.: vk 214 en VH J31.

HOLLANDSE PERIODE

WILLEM I (1815-1830)

40. 1/2 cent, Brussel (1826)

Koper, 1,61 g, 16,5 mm, ↑↓, zeer fraai.

A_v Gekroonde geblokte letter **W**, geflankeerd door de cijfers van het jaartal.

R_v Gekroond rijkswapen, geflankeerd door de waardeaanduiding. Onderaan het muntmeesterteken (links) en het muntteken **B** (rechts).

Ref.: VK 273.

41. Tweede stuk

Koper, 1,70 g, 16,5 mm, ↑↓, goed bewaard.

LUIK – PRINSBISDOM

JAN VAN BEIEREN (1389-1418)

42. Brulé, Luik

Biljoen, 0,99 g, 21,5 mm, ↑→, fraai.

A_v Onder een bladertak het schuinliggend wapenschild van Beieren-Palatinaat.

] IOhA [] D [] A [

R_v Een gevoet kruis met in twee kwartieren een schildje van Beieren.

] LEOI [

Ref.: DENGIS Moneta 54/619.

JAN-THEODOOR VAN BEIEREN (1744-1763)

43. Plaket, Luik (1752)

Zilver, 1,65 g, 21,5 mm, –, fraai.

A_v De wapens van Beieren-Palatinaat op een kruis en een zwaard, onderaan het jaartal.

I·TH [] R·D·G·BAV·D·

R_v Wapenschild van het Prinsbisdom, centraal het schildje van Luik.

[]

Ref.: DENGIS Moneta 55/1173.

MAASLAND – BORN (?)

JAN VAN SALM (1398-1400) (?)

44. Dubbele mijt, Born (?)

Biljoen, 1,08 g, 23 mm, ↑↑, fraai.

A_v In het veld : IOH (retrograad) | NES (?)
] ON [] ENGO [(?)

R_v Een kort gevoet kruis.

] MONE [] ONC [(of ONE ?)

Ref.: LUCAS pag. 3.17 Tabel 1 (6) var.

MAASLAND – BROGEL

JAN VAN BUNDE (1420-1456)

45. Dubbele mijt, onbekend atelier

Biljoen, 0,94 g, 21 mm, ↑↙, zeer fraai.

A_v Onder een bladertak een schuinliggend wapenschild.

] hAN [] – DE : BVM [

R_v Een kort gevoet kruis met in het tweede en vierde kwartier een schildje.

] ONI : BEN [

Ref.: LUCAS 5.20. 38 e.v.

MAASLAND – REKEM

WILLEM II VAN SOMBREFFE (1400-1475)

46. Dubbele mijt, Rekem

Biljoen, 0,72 g, 20 mm, ↑→, fraai.

A_v Wapenschild van Kerpen en Rekem in volle veld, hartschild Sombreffe.

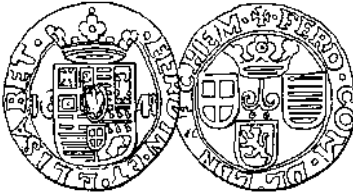
GWILLEM [

R_v Een kort gevoet kruis met centraal de letter **R**

] TA : ROVA : DE : R [

Ref.: LUCAS 34.34. 95.

FERDINAND D'ASPRIMONT-LYNDEN (1636-1665)

47. Oord, Rekem

Koper, 2,38 g, 26 mm, ↗↖, fraai.

A_V Gekroond wapenschild Asprimont-Lynden, langs beide zijden drie bolletjes die een driehoek vormen.

• FERDIN [] BET ·

R_V In kruisvorm rond een gekroond vuurijzer de wapenschildjes van Lynden, Gouffier en Rekem.

] DE [

Ref.: LUCAS 34.95/96 var.

MAASLAND OF VLAANDEREN

JAN ZONDER VREES (1404-1419) OF
JOHANNA VAN MERWEDE (1449-1467)

48. Mijt, Gent of Merwede

Biljoen, 0,58 g, 17,5 mm, ↗↖, zeer fraai.

A_V Het wapenschild van Bourgondië.

] O H A · D · B C O M [

R_V Een lang gevoet kruis, het omschrift snijddend; in het tweede kwartier een leeuwte en in het vierde een lelie.

+ M O - [] - A F L - [] N O

Opmerking: IOH A is mogelijke een graa-
verfout i.p.v. IOH S.

Ref.: VH G2663.

FRANKRIJK – KONINKRIJK

PHILIPPE II AUGUSTE (1180-1223)

49. Denier, Arras

Biljoen, 0,77 g, 18 mm, ↗↖, fraai.

A_V In het veld in twee lijnen **FR A** | **NCO**
(NCO staat omgekeerd).

] h L [

R_V Een kort gevoet kruis met in het tweede
en vierde kwartier een lelie.

+ ARRAS CIVITAS

Ref.: DUPLESSY 166.

50. Denier, Parijs

Biljoen, 0,71 g, 20 mm, ↗↖, zeer fraai.

A_V In het veld in twee lijnen **FR A** | **O C N**
(= NCO omgekeerd).

] h I L I P P V S R E [

R_V Een kort gevoet kruis.

+ P A R I S I I C I V I S

Ref.: DUPLESSY 164.

PHILIPPE IV, LE BEL (1285-1314)

51. Double parisis (vanaf 1295)

Biljoen, 1,15 g, 20,5 mm, ↗↖, zeer zeer
fraai.

A_V Een versierd kruis.

+ P H I L I P P V S R E X

R_V Onder een lelie **REG A** / **LIS**

+ D O R E T A · D U P L E X

Ref.: DUPLESSY 227.

52. Double tournois

Biljoen, 1,05 g, 19 mm, ↗↖, zeer fraai,
afgebroken.

A_V Een kort gevoet kruis met in het eerste
kwartier een lelie.

+ P H I L I P P V S [

R_V Tussen twee lelies het fronton van het
kasteel van Tours onder een kruisje.

+ D O R D U P L E X R [

Ref.: DUPLESSY 229.

LODEWIJK XVI (1774-1792)

53. Demi-sol, -, (1778)

Koper, 5,05 g, 25,5 mm, ↑↓, fraai.

A_v Hoofd van de koning naar links.

LUDOV · XVI · - · D · GRATIA

R_v Gekroond Frans lelieschild.

FRANCIA [] RAE · REX · Jaartal

Ref.: DUPLESSY 1715.

NEDERLAND – ZEELAND

54. Duit, Middelburg, z.j. (1601-1637)

Koper, 2,25 g, 20 mm, ↑↗, fraai, dubbel-slag.

A_v De maagd in een omheinde tuin, achter het wapenschild van Zeeland.

LUCTOR · []

R_v Opschrift in drie lijnen in een bladerkrans.

ZEE | LAN | DIA

Ref.: PURMER & VAN DER WIEL 4004.

NEDERLAND – HUISSEN

55. Oord, Huissen, 1611

Koper, 3,57 g, 26 mm, ↑↖, fraai.

A_v Tussen het jaartal het gekroond wapenschildje GULIK-BERG, geplaatst op een stokkenkruis.

♥ MO : POSS [] PRI []

R_v Gekroond wapenschild Gulik, Kleef, Berg, Mark, Ravensberg en Meurs.

IVSTITIA [] NVM []

Ref.: PURMER & VAN DER WIEL 1604.

TRIER AARTSBISDOM

EBERHARD (1047-1066)

56. Denier, Trier

Zilver, 0,81 g, 17 × 18,5 mm, ↑↓, fraai.

A_v Buste met kromstaf naar links.

[]

R_v De hand van God houdt twee sleutels.

[]

Ref.: WEILLER p. 341-347 en afb. 56-57 (var. of imitatie).

MODERNE MUNTEN – BELGIË

LEOPOLD I (1831-1865)

57. 1 centiem ? koper

Ref.: DM&P 79.

58. 2 centiem 1835 koper

Ref.: DM&P 78.

59. 2 centiem 1864 koper

Ref.: DM&P 78.

60. 2 centiem ? koper

Ref.: DM&P 78.

ALBERT I (1909-1934)

61. 5 centiem 1924NL koper-nikkel

Ref.: DM&P 143.

62. 10 centiem 1921NL koper-nikkel

Ref.: DM&P 141.

63. 20 frank 1934NL zilver

Ref.: DM&P 132.

FRANKRIJK – IIIe REPUBLIEK (1871-1940)

64. 2 centimes 1896, Parijs brons

Ref.: DE MEY & POINDESSAULT 195.

NIET TE IDENTIFICEREN

65. Biljoen, 0,27 g, 16,0 mm, -, volledig afgesleten.

66. Zilver, 1,49 g, 21,5 mm, -, volledig afgesleten.

67. Koper, 3,77 g, 26,5 mm, -, volledig afgesleten.

68. Koper, 2,40 g, 23,0 mm, -, volledig afgesletten.

LODEN PENNINGEN

69. Penning, 14de eeuw

Lood gegoten, 3,55 g, 18 m, -, fraai.

A_V Molenrad (?) in een cirkel.

R_V Een lang gevoet kruis met in elk kwartier drie bolletjes.

Ref.: LABROT, p. 94.

70. Betalingspenning, 16de eeuw (?),
·1·1·IIII denieren

Lood gegoten, 10,67 g, 28 mm, ↑↑, zeer fraai.

A_V Binnen een zevenpas een gekroonde hamer tussen de Gotische letters •C en Y•; links een kruis.

R_V Binnen een achtpas de waarde, bovenaan een kruisje, onderaan een ✚.

Ref.: -

71. Betalingspenning, 16de eeuw (?),
4 denieren (?)

Lood gegoten, 7,87 g, 24 mm, ↑↑, zeer fraai.

A_V Een gekroonde hamer tussen de Gotische letters •C en Y•.

R_V Onder een versiering de waarde IIII

tussen twee bolletjes.

Ref.: MINARD-VAN HOOREBEKE 313 var.

72. Betalingspenning, 16de eeuw (?),
4 denieren (?)

Lood gegoten, 6,51 g, 24 mm, ↑↑, zeer fraai.

A_V Een gekroonde hamer tussen de Gotische letters •C en Y•.

R_V Onder een versiering de waarde IIII tussen twee bolletjes.

Ref.: MINARD-VAN HOOREBEKE 313 var.

73. Betalingspenning, 16de eeuw (?),
4 denieren (?)

Lood gegoten, 3,36 g, 19 mm, ↑↑, zeer fraai.

A_V Binnen een rand en een aantal bolletjes een hamer tussen de Gotische letters •C en Y•.

R_V Binnen een rand de waarde IIII tussen twee bolletjes.

Ref.: -

74. Betalingspenning, 16de eeuw (?),
3 denieren (?)

Lood gegoten, 2,96 g, 18,5 mm, ↑↑, zeer fraai.

A_V Binnen een rand en een hamer tussen de Gotische letters •C en Y•.

R_V Binnen een rand de waarde III tussen twee bolletjes.

Ref.: –

75. Betalingspenning (>1631), 36 denieren (?)

Lood gegoten, 11,82 g, 27 mm, –, fraai.

A_v Binnen een gladde cirkel en een parelrand een gekroonde hamer tussen de Romeinse kapitalen **E** en **L** (Eloisius) en de Arabische cijfers **3** en **6**.

R_v Een gladde cirkel en een parelrand.

Ref.: MINARD-VAN HOOREBEKE 433.

76. Penning, 15de-16de eeuw

Lood gegoten, 7,28 g, 31 mm, –, fraai.

A_v Binnen een rand een zespas met een zesbladig bloemmotief.

R_v Binnen een rand een breedarmig kruis.

Ref.: –

77. Penning

Lood gegoten, 2,29 g, 18 mm, –, fraai.

A_v –

R_v –

Ref.: –

REKENPENNINGEN – NÜREMBERG

78. Rijksappel-penning, anoniem (1500-1550)

Geel koper, 1,01 g, 22 mm, –, fraai, 1/3 afgebroken.

A_v Rond een centrale roos afwisselend drie lelies en drie kronen.

♣ RVONÆ [

R_v Binnen een dubbele driepas met hoeken een rijksappel.

] ENO [] E [] N O [

Ref.: –

79. Rijksappel-penning – Hans Krauwinkel (vóór 1586-1635)

Geel koper, 1,55 g 25 mm, ↑↑, fraai, nagelgaatje.

A_v Rond een centrale roos afwisselend drie lelies en drie kronen.

♣ HANNS · KRAUWINCKEL · IN · NURENBE

R_v Binnen een dubbele driepas met hoeken een rijksappel.

♣ GLVCH BESCHERT IST VN GEWERT

Ref.: STALZER 382.

80. Rijksappel-penning – Hans Schultes I tot IV (1553 – na 1612)

Geel koper, 0,39 g, – mm, –, fragment.

A_v Rond een centrale roos afwisselend drie lelies en drie kronen.

] ANS ♣ [

R_v Binnen een dubbele driepas met hoeken een rijksappel.

[]

Ref.: STALZER 548 tot 553.

BIBLIOGRAFIE

- BEECKMANS [2004] = L. BEECKMANS, *Aardewerk, metaal en hout*. In L. BEECKMANS, G. WELLEMANS, J. MOENS, A. LENTACKER, A. ERVINCK, W. VAN NEER, A. VAN PETEGHEM & J. BASTIAENS, *Een middeleeuws stadswoonhuis met half-ingegraven ruimte langs de Markt te Geraardsbergen*, Vobov-info, 60, Kruishoutem, p. 16-30.
- BEECKMANS *et alii* [2007] = L. BEECKMANS, F. DE BUYSER & G. VAN BULCK, Munten, rekenpenningen, muntgewichten en religieuze devotionalia uit het begijnhof van Kortrijk, *Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen*, 65, Kortrijk.
- CHALON [1852] = R. CHALON, *Recherches sur les monnaies des comtes de Hainaut, volume 1*, Bruxelles.
- DM [1974] = J. DE MEY, *Les monnaies des Ducs de Brabant*, Numismatic Pocket 1, Brussel.
- DM&P [1971] = J. DE MEY & G. PAUWELS, *De munten van België (1790-1996)*, Wetteren.
- DE MEY & POINDESSAULT [1969] = J. DE MEY & B. POINDESSAULT, *Répertoire de la numismatique française contemporaine 1793-1968*, Brussel & Parijs.
- DENGIS [53] = J.-L. DENGIS, *Les monnaies de la principauté de Liège, I. De Notger à Henri de Gueldre (972-1274)*, Collection Moneta 53, Wetteren 2006.
- DENGIS [54] = J.-L. DENGIS, *Les monnaies de la principauté de Liège, II. De Jean d'Enghien à Robert de Berghes (1274-1564)*, Collection Moneta 54, Wetteren 2006.
- DENGIS [55] = J.-L. DENGIS, *Les monnaies de la principauté de Liège, III. De Gérard de Groesbeek au rattachement à la France (1564-1794)*, Collection Moneta 55, Wetteren 2006.
- DUPLESSY [1988/9] = J. DUPLESSY, *Les monnaies françaises royales de Hughes Capet à Louis XVI (987-1793)*, 2 delen, Parijs.
- GAILLARD [1852/7] = V. GAILLARD, *Recherches sur les monnaies de comtes de Flandre depuis les temps reculés jusqu'à l'avènement de la maison de Bourgogne*, 2 delen, Gent.
- HAECK [1973] = A. HAECK, *De munten van de graven van Vlaanderen*, deel 1, Brussel.
- LABROT [1980] = J. LABROT, *Une histoire économique et populaire du Moyen Âge. Les jetons et les méreaux*. Collections Numismatiques, Paris.
- LUCAS [1982] = P. LUCAS, *Monnaies seigneuriales mosanes*, Walcourt.
- MINARD-VAN HOOREBEKE [1879] = L. MINARD-VAN HOOREBEKE, *Description de méreaux et jetons de présence etc. des gildes et corps de métiers*, deel 2, Gent.
- PASMANS [2009] = P. PASMANS, Een loden penning van de Leuvense smedengilde?, *De Muntmeester*, juni 2009, p. 11-14.
- PURMER & VAN DER WIEL [1996] = D. PURMER & H. VAN DER WIEL, *Handboek van het Nederlands kopergeld 1523-1797*, Vriezenveen.
- SCHUTYSER [2002] = E. SCHUTYSER, *De muntomloop in Vlaanderen*, Numismatica Brugge & Het Vrije, Oostkamp.
- STALZER [1989] = F. STALZER (bearb.), *Kataloge der Staatlichen Münzsammlung München, Rechenpfennige. Band 1, Nürnberg. Signierte und zuweisbare Gepräge. 1. Lieferung. Die Familien Schultes, Koch und Krauwinkel*, München.
- TEULINGS [2009] = C. TEULINGS, Gildepenningen. Van waarde voor de werkgroep-Méreaux?, in *De Muntmeester*, maart 2009, p. 6-8.
- VGH [1960] = H. VAN GELDER & M. HOC, *Les monnaies des Pays-Bas bourguignons et espagnols (1434-1713)*, Amsterdam.
- VH [1996] = H. VANHOUDT, *Atlas der munten van België. Van de Kelten tot heden*, Herent.
- VK [1981] = A. VAN KEYMEULEN, *Munten van de Zuidelijke Nederlanden van Albrecht en Isabella tot Willem I*, Brussel.
- WEILLER [1988] = R. WEILLER, *Münzen von Trier*, Publikationen der Gesellschaft für Rheinische Geschichtskunde, Düsseldorf.